

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**
Jilská 1, Praha 1
Tel./fax: 286 840 129
E-mail: martin.buchtik@soc.cas.cz

Starost vlády a občanů o sociální situaci a oblasti sociální politiky – listopad 2012

Technické parametry

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v12-11b</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>12. – 19. 11. 2012</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1053</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>ES.1, ES.22, ES.24, ES.21a</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>3. ledna 2013</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Martin Buchtík</i>

V listopadu 2012 byly do pravidelného výzkumu Naše společnost zařazeny otázky týkající se sociální politiky. Byly zjišťovány názory na to, jak se vláda stará o sociální situaci občanů a jak se o svou sociální situaci starají sami občané. Dále jsme se ptali na priority financování různých sociálních oblastí státem. Výzkum se rovněž zabýval hodnocením, zda a nakolik podle mínění veřejnosti u nás dochází ke zneužívání systému sociálního zabezpečení.

První z otázek tohoto bloku se zabývala tím, jak lidé vnímají zájem vlády o sociální situaci občanů. 71 % občanů je toho názoru, že se vláda o jejich sociální situaci stará nedostatečně, další čtvrtina (25 %) si myslí, že péče vlády je v tomto ohledu přiměřená, a jen 2 % dotázaných ji pokládají za přílišnou. Jak je vidět z časového srovnání, přesvědčení o nedostatečnosti zájmu vlády o sociální situaci občanů již čtvrtým rokem v řadě poměrně výrazně posiluje a v současné době je na nejvyšší úrovni od roku 2004, od kdy tuto otázku ve výzkumných šetřeních sledujeme.

Tabulka 1. Jak se vláda stará o sociální situaci občanů (v %)¹

	2/ 2004	11/ 2006	11/ 2007	11/ 2008	11/ 2009	11/ 2010	11/ 2011	11/ 2012
nedostatečně	65	45	58	51	44	51	66	71
přiměřeně	29	42	32	41	41	38	27	25
příliš mnoho	4	7	4	5	9	6	3	2
neví	2	6	6	3	6	5	4	2

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Diference podle sociodemografických charakteristik jsou velmi výrazné, především z hlediska vzdělání, životní úrovně, ale také politického přesvědčení. Velmi výrazné rozdíly v názorech se objevují u lidí s různou životní úrovní. Ti deklarující špatnou životní úroveň jsou mnohem častěji přesvědčeni o nedostatečném zájmu (90 %), u těch, kteří svou životní úroveň nevidí ani jako dobrou, ani jako špatnou je to o něco méně (77 %). Mezi lidmi s deklarovanou dobrou životní úrovní tento názor zastává 55 % dotázaných a naopak si ve větší míře než ostatní myslí, že starost vlády je přiměřená, nebo dokonce přílišná (avšak tento názor je i v této skupině výrazně menšinový). Z hlediska věku jsou věkové skupiny starší 45 let, které častěji vnímají péči vlády o sociální situaci občanů jako nedostatečnou. Péči vlády o sociální situaci občanů vidí jako nedostatečnou častěji lidé s nižším vzděláním (základním či středoškolským nematuritním vzděláním), naopak za přiměřenou či dokonce přílišnou ji v o něco větší míře označují lidé s maturitou a zejména vysokou školou.

Další otázka analogickým způsobem zjišťovala, nakolik se sami občané starají o vlastní sociální situaci.²

Tabulka 2: Jak se občané starají o vlastní sociální situaci (v %)

	11/ 2008	11/ 2009	12/ 2012
nedostatečně	32	35	28
přiměřeně	56	55	61
příliš mnoho	5	4	5
neví	7	6	6

Jak ukazují výsledky v tabulce 2, šest z deseti (61 %) dotázaných soudí, že se občané o vlastní sociální situaci starají přiměřeným způsobem, méně než třetina (28 %) si naopak myslí, že občané nedělají v tomto směru dost. Mínění, že by se občané o svou sociální situaci starali příliš, bylo spíše okrajové s pouhými 5 % výskytu, 6 % dotázaných se nedokázalo vyjádřit. Od loňského listopadu, kdy byla stejná otázka ve výzkumu položena naposledy, se mírně (ale statisticky významně) zvýšil podíl těch, kteří se domnívají, že se občané starají o svou situaci přiměřeně.

¹ Znění otázky: „Domníváte se, že se vláda stará o sociální situaci občanů příliš mnoho, přiměřeně, nedostatečně?“

² Znění otázky: „Domníváte se, že občané se o vlastní sociální situaci starají příliš mnoho, přiměřeně, nedostatečně?“

Sociodemografické rozdíly v odpovědích na tuto otázku nebyly příliš výrazné. Názor, že se občané o svoji situaci starají málo, se o něco častěji vyskytoval u lidí hlásících se k pravici, absolventů vysokých škol, respondentů s dobrou životní úrovní a vysoce kvalifikovaných odborných a vedoucích pracovníků.

Tabulka 3. Názory občanů na priority z hlediska financování státem u vybraných oblastí sociální politiky³

	průměrné pořadí 11/2010	průměrné pořadí 11/2012
zdravotní péče	3,19	3,6
důchody, zajištění ve stáří	3,68	3,64
zajištění dávkami v nemoci, při úrazu	4,33	4,68
zajištění zdravotně postižených a v invaliditě	4,89	5,11
dávky rodině (přídavky na děti, rodičovský příspěvek)	5,33	5,17
garance životního minima, sociální pomoc v nouzi	6,19	6,05
politika zaměstnanosti – podpora k získání zaměstnání při jeho ztrátě	6,88	6,08
dávky v nezaměstnanosti, zajištění v nezaměstnanosti	6,67	6,19
podpora školství a vzdělávání	6,59	6,97
podpora bydlení	7,21	7,51

Ve výzkumu byla zjišťována i priorita, kterou mají jednotlivé oblasti sociální politiky podle respondentů mít z hlediska financování ze státního rozpočtu. V tomto případě měli respondenti z deseti vybraných oblastí sestavit pořadí, přičemž na první místo měli zařadit tu, kterou považují za nejdůležitější, a na desáté místo umístit tu, kterou považují za nejméně důležitou. Umístění na posledních místech neznamená, že by si oslovení mysleli, že tyto oblasti nemají být ze státního rozpočtu financovány, pouze v situaci, kdy k tomu byli otázkou instruováni, vytvořili pořadí dle svého mínění o prioritách v sociální politice. Vzhledem k tomu, že bylo možné určit pořadí 1 – 10, pro seřazení oblastí jsou v tabulce 3 uváděna průměrná pořadí jednotlivých oblastí.

Jako nejvyšší priorita je občany vnímána oblast zdravotní péče, poté důchody a zajištění dávkami v nemoci, při úrazu. Následuje zajištění zdravotně postižených a v invaliditě. Jako relativně nejméně důležitou z hlediska financování ze státního rozpočtu vidí obyvatelé podporu bydlení. Ve srovnání s rokem 2010 došlo k mírnému poklesu prioritace zdravotní péče, která je sice stále nejdůležitější, avšak již v podstatě stejně důležitá jako důchody a zajištění ve stáří. K mírnému poklesu důležitosti došlo též v oblasti zajištění dávkami v nemoci či při úrazu a též v oblasti školství a vzdělávání. Relativně vyšší důležitosti naopak nabyly oblasti přímo spojené s trhem práce: politika zaměstnanosti a dávky v nezaměstnanosti.

³ Znění otázky: „Seřadte následující oblasti sociální politiky podle toho, jak je podle Vás důležité, aby byly financovány ze státního rozpočtu. První vybraná položka označená 1 znamená, že oblast považujete za nejdůležitější z hlediska financování státem. Postupně vybírejte další oblasti, přičemž tu poslední považujete za nejméně důležitou z hlediska financování státem. Mělo by být vytvořeno pořadí položek od 1 do 10. Žádná číslice se v pořadí nesmí opakovat, ani nesmí chybět. Seřadte tedy, prosím, následující oblasti podle důležitosti, kterou jim z hlediska financování ze státního rozpočtu přikládáte.“ (Vybrané oblasti viz tabulka 2.)

Při bližší pohledu se hodnocení důležitosti jednotlivých oblastí v jednotlivých sociodemografických skupinách liší: z analýzy je zřejmé, že hodnocení reflektuje aktuální potřeby různých věkových skupin. Se zvyšujícím se věkem se zvyšuje důležitost důchodového zabezpečení, zajištění zdravotně postižených a v invaliditě. Pro občany, kteří jsou starší 60 let, je nadto ještě relativně důležitější zdravotní péče. Naopak se s věkem snižuje vnímaná důležitost podpory bydlení a vzdělávání, což jsou atributy relativně důležité zejména pro mladé lidi ve věku do 29 let. Lidé ve věku 30 až 40 let častěji pokládají za větší prioritu dávky pro rodinu a politiku zaměstnanosti. S rostoucím vzděláním roste prioritou podpory vzdělávání a klesá prioritou dávek v nezaměstnanosti. Ženy přikládají vyšší důležitost dávám rodině. Pro osoby s deklarovanou dobrou životní úrovní je mírně důležitější zdravotní péče, naopak nižší prioritou je přikládána dávám v nezaměstnanosti a životnímu minimu.

Tabulka 4. Jak velká část klientů zneužívá systém sociálního zabezpečení? (v %)⁴

	11/2010	11/2011	11/2012
všichni	2	2	1
naprostá většina z nich	12	12	9
spíše většina z nich	30	26	25
spíše menšina z nich	38	39	42
naprostá menšina z nich	10	14	14
nikdo systém nezneužívá	1	1	1
neví	7	6	7

Poslední otázka byla zaměřena na mínění o míře zneužívání systému sociálního zabezpečení ze strany lidí, kteří pobírají nějaké sociální dávky či využívají jeho služby. Česká veřejnost by se v názoru na rozsah zneužívání systému sociálního zabezpečení ze strany jeho klientů dala charakterizovat jako rozdělená, i když převládá mínění o menšinovém zneužívání dávek a služeb. O něco více než polovina občanů (56 %) považuje zneužívání systému za menšinovou záležitost, zatímco zhruba třetina (35 %) zneužívání považuje za více či méně většinový fenomén. Jen jeden člověk ze sta si podle vlastního vyjádření myslí, že systém sociálního zabezpečení není nikým zneužíván, na druhé straně pak též 1 % uvádí, že systém zneužívají všichni jeho klienti. Jasný názor na tuto věc nemá 7 % lidí.

Rozdíly v názorech na tuto otázku se objevují zejména z hlediska orientace pravice-levice. To, že je systém sociálního zabezpečení zneužíván většinově, si častěji myslí dotázaní s pravicovým smýšlením, naopak za menšinový jev to považují lidé klonící se k levici.

⁴ Znění otázky: „Pokud vezmete systém sociálních dávek a služeb v České republice jako celek, kolik lidí pobírajících tyto dávky a služby jej podle Vás zneužívá?“ Varianty odpovědí: všichni, naprostá většina z nich, spíše většina z nich, spíše menšina z nich, naprostá menšina z nich, nikdo systém nezneužívá.